

OLIY TA'LIMDA RAQAMLASHTIRISHNING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK VA KASBIY-KOMPETENSIYAVIY RIVOJLANTIRISHNING XUSUSIYATLARI

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19207969>

Qodirov Xasanboy Oribjonovich

FarDU o'qituvchisi

Annotatsiya

Mazkur maqolada oily ta'lim tizimida raqamlashtirish jarayonining pedagogik-psixologik asoslari hamda talabalarning kasbiy kompetensiyalarini shakllantirishdagi o'rni ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Raqamli ta'lim muhiti sharoitida talabalarning mustaqil fikrlashi, kreativligi, axborot madaniyati va kasbiy moslashuvchanligini rivojlantirish mexanizmlari ochib beriladi. Shuningdek, raqamli pedagogika, zamonaviy ta'lim texnologiyalari va kompetensiyaviy yondashuvning o'zaro integratsiyasi yoritilgan.

Kalit so'zlar: *raqamlashtirish, oily ta'lim, pedagogic jarayon, psixologik omillar, kasbiy kompetensiya, raqamli ta'lim, innovatsion texnologiyalar.*

KIRISH

XXI asrda ta'lim tizimining rivojlanishi jamiyatning raqamli transformatsiyasi bilan chambarchas bog'liqdir. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi oily ta'lim oldiga yangi vazifalarni qo'yimoqda. Endilikda ta'lim jarayonining asosiy maqsadi nafaqat bilim berish, balki talabalarda raqamli muhitda samarali faoliyat olib boorish imkonini beruvchi kasbiy kompetensiyalarni shakllantirishdan iboratdir.

O'zbekiston Respublikasida ham oily ta'limni raqamlashtirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ta'limni raqamlashtirish pedagogic jarayonni modernizatsiya qilish, ta'lim sifati va samaradorligini oshirish hamda xalqaro ta'lim makoniga integratsiyalashuvni ta'minlaydi.

Oily ta'limni raqamlashtirishning pedagogik asoslari

Raqamlashtirish pedagogic jarayonda ta'lim mazmuni, metodlari va shakllarining tubdan o'zgarishiga olib keladi. Raqamli pedagogika quyidagi tamoyillarga asoslanadi:

- Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim;
- individual o'quv trayektoriyasini yaratish;
- interaktiv o'qitish;
- masofaviy va aralash ta'lim texnologiyalari;
- ochiq ta'lim resurslaridan foydalanish.

Raqamli ta'lim muhiti talabalarning mustaqil ta'lim faoliyatini kuchaytiradi. Elektron platformalar, virtual laboratoriyalar va simulyatsiyalar murakkab bilimlarni visual tarzda o'zlashtirish imkonini beradi.

Pedagogik nuqtai nazardan raqamlashtirish quyidagi imkoniyatlarni yaratadi:

1. Ta'lim jarayonining moslashuvchanligi;
2. Talabaning individual qobiliyatini rivojlantirish;
3. O'qituvchi va talaba o'rtasidagi interaktiv hamkorlik;
4. Ta'lim natijalarini monitoring qilishning aniqligi.

Natijada o'qituvchi bilim beruvchi emas, balki fasilitator va mentor rolini bajaradi.

Raqamlashtirishning psixologik xususiyatlari

Raqamli ta'lim muhiti talabani psixologik rivojlanishiga ham bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Psixologik jihatdan quyidagi omillar muhim hisoblanadi:

1. Motivatsiya

Raqamli texnologiyalar multimedia vositalari orqali o'quv motivatsiyasini oshiradi. Vizual va interaktiv content bilimni tezroq o'zlashtirishga yordam beradi.

2. Kognitiv faollik

Raqamli muhit:

- Analitik fikrlash,
- Tanqidiy tafakkur,
- Muammoni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

3. Mustaqil o'rganish

Talaba o'z bilimini mustaqil boshqarishga o'rganadi. Bu esa lifelong learning konsepsiyasining shakllanishiga xizmat qiladi.

4. Psixologik moslashuv

Raqamli ta'lim tezkor axborot oqimi sharoitida stressga chidamlilik, moslashuvchanlik va kommunikativ kompetensiyalarni rivojlantiradi.

Raqamlashtirish sharoitida kasbiy kompetensiyalarning xususiyatlari

Kompetensiyaviy yondashuv zamonaviy oily ta'limning asosiy paradigmasiga aylangan.

Raqamli ta'lim sharoitida kasbiy kompetensiyalar quyidagi tarkibiy qismlardan iborat:

1. Raqamli kompetensiya

- Axborotni izlash,
- ma'lumotlarni tahlil qilish,
- raqamli vositalardan samarali foydalanish.

2. Kommunikativ kompetensiya

Onlayn hamkorlik, virtual jamoada ishlash, global kommunikatsiya madaniyati shakllanadi.

3. Kreativ kompetensiya

Raqamli vositalar yangi g'oyalar yaratish va innovatsion fikrlashni rivojlantiradi.

4. Kasbiy moslashuvchanlik

Mehnat bozori tez o'zgarayotgan sharoitda yangi kasblarni o'zlashtirish qobiliyati kuchayadi.

5. Axborot xavfsizligi madaniyati

Talabalar raqamli etikaga amal qilish va axborot xavfsizligini ta'minlash ko'nikmalarini egallaydi.

Raqamli ta'lim texnologiyalarining pedagogic samaradorligi

Raqamli texnologiyalarni ta'lim jarayoniga integratsiya qilish quyidagi natijalarni beradi:

- ta'lim sifati oshadi;
- individual ta'lim modeli shakllanadi;
- akademik mustaqillik rivojlanadi;
- innovatsion fikrlash kuchayadi;
- kasbiy tayyorgarlik darajasi ortadi.

Masofaviy ta'lim, sun'iy intellekt asosidagi tizimlar, adaptiv o'qitish platformalari talabalarning o'quv faoliyatini personalizatsiya qilish imkonini beradi.

Muhokama

Ta'lim jarayonida integrativ yondashuv: nazariya va amaliyotasosida hayotiy ko'nikmalarni rivojlantirish

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, raqamlashtirish jarayoni faqat texnologik yangilanish emas, balki pedagogik tafakkurning transformatsiyasidir. Raqamli ta'lim modeli:

- o'qituvchi rolini o'zgartiradi;
- talabning faolligini oshiradi;
- psixologik mustaqillikni rivojlantiradi;
- kasbiy kompetensiyalarni integrative shaklda rivojlantiradi.

Shu sababli oily ta'limda raqamlashtirish pedagogik, psixologik va kasbiy omillarning yagona tizim sifatida qaralishini talab etadi.

XULOSA

Oliy ta'limni raqamlashtirish zamonaviy ta'lim rivojlanishining strategic yo'nalishi hisoblanadi. Raqamli ta'lim muhiti talabalarning pedagogik-psixologik rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatib, ularning kasbiy kompetensiyalarini shakllantirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Raqamlashtirish natijasida:

- ta'lim jarayoni individuallashtiriladi;
- talabalarning analitik va kreativ fikrlashi rivojlanadi;
- kasbiy moslashuvchanlik oshadi;
- raqamli kompetensiyalar shakllanadi.

Kelajakda oliy ta'lim tizimida raqamli pedagogika asosida kompetensiyaga yo'naltirilgan innovatsion ta'lim modellarini keng joriy etish zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining oily ta'limni rivojlantirishga oid qarorlari.
2. Muslimov N.A. Kasbiy kompetentlikni shakllantirish nazariyasi. – Toshkent, 2019.
3. Klarin M.V. Innovatsion pedagogic texnologiyalar. – Moskva, 2018.
4. Selevko G.K. Zamonaviy ta'lim texnologiyalari. – Moskva, 2017.
5. European Commission. Digital Education Action Plan. – Brussels, 2021.
6. UNESCO. Digital Transformation in Higher Education. – Paris, 2022.
7. Anderson T. Online Learning and Teaching Theory. – New York, 2020.
8. Bates A.W. Teaching in a Digital Age. – Vancouver, 2019.